

JUSTIITSMINISTERIUM

Justiitsministri 16.06.2023
käskkirjaga nr 48 kinnitatud
„Õiguskorra tulemusvaldkonna
2022. aasta aruande kinnitamine“
Lisa 1

Õigusriigi tulemusvaldkonna 2022. aasta aruanne

Tallinn 2023

Sisukord

1. Tulemusvaldkonna üldinfo	3
1.1. Tulemusvaldkonna eelarve jaotus programmi lõikes ja eelarve täitmine	3
1.2. Tulemusvaldkonna lühianalüüs: arengud ja väljakutsed	4
2. Programmi üldinfo.....	5
2.1. Programmi mõõdikud.....	5
2.2. Programmi olukorra analüüs.....	6
2.3. Programmi tegevuste täitmise analüüs	7
2.3.1. Meede 1: Õiguspoliitika kujundamine ja elluviimine.....	7
2.3.1.1. Tegevus 1.1: Andmekaitse valdkonna rakendamine	8
2.3.1.2. Tegevus 1.2: Õiguspoliitika kujundamine ja õigusloome kvaliteedi tagamine	8
2.3.1.3. Tegevus 1.3: Intellektuaalse omandi valdkonna rakendamine.....	9
2.3.2. Meede 2: Kriminaalpoliitika kujundamine ja kuritegevuse vähendamine.....	10
2.3.2.1. Tegevus 2.1: Kriminaalpoliitika kujundamine ja kuritegevuse ennetamine	10
2.3.2.2. Tegevus 2.2: Kriminaalpoliitika elluviimine.....	11
2.3.3. Meede 3: Karistuste täideviimise korraldamine	13
2.3.3.1. Tegevus 3.1: Karistuste täideviimise korraldamine	13
2.3.4. Meede 4: Õiguste jõustamine	14
2.3.4.1. Tegevus 4.1: Kohtumenetlus ja kohturegistrite pidamine.....	15
2.3.4.2. Tegevus 4.2: Õigusteenuste ja õigusteabe kättesaadavuse tagamine	17
2.3.5. Meede 5: Toetavad teenused	17
2.3.5.1. Tegevus 5.1: Keskised IT-teenused teistele valitsemisaladele.....	17
3. Aruandeaasta eelarve täitmine	18
LISA Tulemusvaldkonna sisend riigi 2022. aasta majandusaasta koondaruandesse	19

1. Tulemusvaldkonna üldinfo

Tulemusvaldkond	Õigusriik
Tulemusvaldkonna eesmärk	Õiguskindel, hästi toimiv, vähese kuritegevuse ning kvaliteetse justiitsüsteemiga riik
Valdkonna strateegilised dokumendid	Õigusloomepoliitika põhialused aastani 2030 ¹ Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030 ² Esimese ja teise astme kohtute arengukava 2020-2023 ³
Eesti 2035 sihid (alasihi täpsusega)	Uuendusmeelne-, usaldusväärne- ja inimesekeskne riigivalitsemine; Vastutustundlik majandus; Turvaline elukeskkond
Programmi nimi	Usaldusväärne ja tulemuslik õigusruum
Programmi eesmärk	Lua tingimused ühiskonna tulemuslikuks toimimiseks ja põhiõiguste tasakaalustatud kaitse tagamiseks ning vähendada õigusrikkumisi ja nende läbi tekitatud kahju

Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm kuulub õigusriigi tulemusvaldkonna alla ning toetab selle üldeesmärgi täitmist. Programm keskendub selge ja tervikliku õiguskorra tagamisele, kus inimeste põhiõigused on tagatud ja kaitstud, riik toimib läbipaistvalt ja tõhusalt ning kuritegevust on vähe.

Esmajoones on oluline, et ühiskonna usaldus riigi vastu oleks kõrge, mille tagab arusaadav ja läbipaistev riigi toimimine. Õigusruum peab toetama rahvusvahelist konkurentsivõimet ja tagama Eesti majanduskeskkonna atraktiivsuse läbi inimeste õiguste kaitse ning isikuid ja ettevõtjaid toetava ettevõtluskeskkonna. Lua tuleb turvaline ja õiglane ühiskond, millesse panustab oluliselt õiguskulekuse ning selleks vajalike väärtuste kujundamine, õigusrikkumiste ennetamine, neile reageerimine ning neist johtuva kahju vähendamine. Justiitsüsteem tervikuna peab olema tõhus ning toetama isikuid ja ettevõtjaid oma õigusküsimuste, sh õiguskonfliktide või õiguslike probleemide, lahendamisel.

Õigusriigi tulemusvaldkonna arengut suunavad valdkonna strateegilised dokumendid - Õigusloomepoliitika põhialused aastani 2030, Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030, Esimese ja teise astme kohtute arengukava 2020-2023.

Õigusriigi tulemusvaldkonna tegevusi viiakse ellu ühe programmi raames. Tulenevalt sellest antakse ülevaade Justiitsministeeriumi ja valitsemisala 2022. aasta eesmärkide ja mõõdikute saavutamise kohta programmi peatükis. Aruandeaastal ei viidud tulemusvaldkonnas läbi hindamisi ega koostatud tõhustamiskavasid.

1.1. Tulemusvaldkonna eelarve jaotus programmi lõikes ja eelarve täitmine

	Esialgne eelarve (tuhat €)	Lõplik eelarve (tuhat €)	Täitmine (tuhat €)
Kulud	183 286	205 828	187 146

2022. aasta esialgne eelarve on Justiitsministeeriumi programmi „Usaldusväärne ja tulemuslik õigusruum“ eelarve, mis kinnitati aasta alguses. Lõplik eelarve sisaldab Vabariigi Valitsuse reservist ja sihtotstarbelisest reservist saadud vahendeid, 2021. aastast ülekantud vahendeid, 2022. aasta riigieelarve seaduse muudatusi, 2022. aasta lisaelarve seaduse vahendeid, ministri käskkirjaga

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/317112020002>

² <https://www.riigiteataja.ee/akt/313112020006>

³ <https://www.kohus.ee/dokumendid-ja-vormid/esimese-ja-teise-astme-kohtute-arengukava>

kinnitatud eelarve muudatusi ning lisandunud välisvahendeid või muudest laekumistest eelarve suurendusi.

2022. aasta lõplik eelarve oli ligi 206 mln eurot, eelarve maht suurenes võrreldes esialgsega 22,5 mln euro võrra (12,3%). Lõplikku eelarvet ja selle täitmist mõjutas Ukrainas toimuv sõda. Tulenevalt sellest koostati 2022. aasta kevadel lisaelarve, millega eraldati Justiitsministeeriumi valitsemisala asutuste toimepidavuse tagamiseks ja küberturbevõimekuse tõstmiseks 6,1 mln eurot. Kogu lisaelarve summast kõige suurema mahuga oli karistuste täideviimise korraldamise tegevus. Lisaks eraldati aasta jooksul reservidest 8,3 mln eurot ja 2021. aastast toodi üle 6,4 mln eurot, millest jätkati 2022. aastasse kandunud tegevusi. Eelarve lõplikku mahtu mõjutasid ka piirmäärata vahendite tegelikud laekumised.

Programmi tegevuste elluviimiseks kasutati 2022. aastal 187 mln eurot ehk 90,9% lõpliku eelarve mahust. Programmi kuludest kantakse 2023. aastasse üle 10,2 mln eurot, millest 3,2 mln eurot (31,4%) moodustab lisaelarvega eraldatud kasutamata vahenditest. Toimepidavusega seotud tegevustega jätkatakse 2023. aastal. Lisaks on justiitsvaldkonna infotehnoloogia projektid osaliselt edasi lükkunud ning jätkuvad 2023. aastal.

1.2. Tulemusvaldkonna lühianalüüs: arengud ja väljakutsed

Justiitsministeeriumi programm keskendus selge ja tervikliku õigusruumi kujundamisele, kus inimeste põhiõigused on tagatud ja kaitstud, riik toimib läbipaistvalt ja tõhusalt ning kuritegevust on vähe. Jätkus õiguskaare digitaliseerimine (strateegia „Eesti 2035“ riigivalitsemise sihi muutus B), mis tagab vajaliku teabe digitaalse kättesaadavuse. Nt jätkus digitaalse ja kõigile jälgitava koosloome keskkonna arendus, mis koondab tulevikus kogu Eesti elu mõjutava õigusloomeprotsessiga seotud teabe ühte kohta, kattes kogu õigusakti loomekaare kuni Riigi Teatajas avaldamiseni.

Riigi õiguspoliitiline suund peab püüdlema selle poole, et Eesti õiguskeskkond oleks nüüdisaegne, atraktiivne ja konkurentsivõimeline. Uuendusi arvestavad ja paindlikkust tagavad reeglid vähendavad bürokraatiat, säästavad aega ja raha ning soodustavad majandustegevust („Eesti 2035“ majanduse sihi muutus C). Õiguskord peab olema selline, et inimesed ja ettevõtted saavad oma eraõiguslike toimingutega ning õiguste ja kohustuste realiseerimisega hakkama üldjuhul ilma riigi sekkumiseta. Ettevõtlusega alustamine ja tegelemine peab olema arusaadav ja mõistlikult lihtne, sh tuleb nutikalt kasutada tehnoloogia ja digimaailma võimalusi riigi ja ettevõtjate vahelises suhtluses. Jõustused äriregistri muudatused, mille eesmärk on parandada majandusaasta aruannete esitamise distsipliini ja luua ettevõtjatele e-äriregistrisse uued võimalused. Muutus rangemaks kontroll äriühingute piiriülese liikumise tingimuste üle. Koosmõjus avardavad need seadusemuudatused äriühingu tegutsemise võimalusi Euroopa Liidu ühtsel siseturul ning soodustavad majanduskasvu ja konkurentsi.

Oluline on kohtusüsteemi jätkuv kaasajastamine ja tõhustamine. Kvaliteetne õigusemõistmine peab olema kättesaadav üle riigi, kuid selle tagamiseks peab kohtupidamine muutuma paindlikumaks ja menetlusosalistele vähemkoormavaks. Kohtuasutuse töö tõhususe tõstmisel on oluline nii kohtunike spetsialiseerumine, tugiteenuste edasine tsentraliseerimine kui ka digilahenduste edasiarendamine. 2022. aastal menetlusse antud kolm kohtute alasest seaduseelnõu võeti 2023. aasta alguses vastu, millega nähti ette maakohtutes osakondade moodustamine kohtunike ja nende tugipersonali paremaks töökorralduseks ja spetsialiseerumiseks, lisaks mindi tsiviil- ja haldusasjades üle paberivabale kohtupidamisele. Kohtute tugiteenuste tsentraliseerimise raames käivitati kohtute ühine tõlketeenistus koos kaasaegsete digitööriistadega, arhiiviteenistus ja infotelefon. Edukalt käivitati menetluskäitajate ristkättetoimetamise pilootprojekt.

Jätkusid erinevate infosüsteemide (kohtuekspertis, e-toimik, äriregister, kinnistusraamat, Riigi Teataja, täitmisregister jne) arendused. Infotehnoloogiliste vahendite kasutuselevõtu juurutamine aitab kaasa nii kriminaalmenetluste tõhustamisele, intellektuaalse omandi õiguste tagamisele,

vanglateenistuse ja kohtute tööprotsesside digitaliseerimisele kui kohtuvõrgustiku ja erinevate kohtulike registrite kaasajastamisele.

Jätkati tegevustega, et kriminaaljustiitsüsteem oleks tõhus, sh digitaalne, kiire, sõltumatu ja ohvrisõbralik. Alustati regulaarsete reoveeuuringutega narkoainete seireks ning muudeti vaenusümboolika eksponeerimine ning agressori vägede toetamine ja sellega liitumine kriminaalkorras karistatavaks. Alaealise seksuaalse enesemääramise eapiiri tõsteti 14-lt aastalt 16-le. Tähelepanu suunati korduvkuritegevuse ehk retsidiivsuse määra vähendamisele ning sõltuvuste ja vaimse tervise häirete tõttu toime pandud kuritegude ennetusele („Eesti 2035“ rahva kestlikkus, tervis ja sotsiaalkaitse (inimese) sihi muutus C). 2022. aastal loodi mitme ministeeriumi ühine ennetusnõukogu, mis aitab edaspidi üheskoos sisukamalt Eestis riskikäitumist ennetada. Valmis vanglateenistuse keskne strateegia, mille eesmärgiks on õigusrikkujate taasühiskonnastamine ja korduvkuritegevuse vähendamine, seejuures hoides vanglad turvalised, inimkesksed ja motiveeriva töökeskkonnaga.

Oluline on, et lapsed ja noored ei satuks kriminaaljustiitsüsteemi vaatevälja ning nende õigusrikkumiste arv väheneks. Vajalik on tagada noorte eakohane kohtlemine. 2022. aastal alustati eraldi majutusteenusega kuni 26-aastastele noortele, mille eesmärk on pakkuda vanglast vabanenutele majutust või alternatiivi vangistusele. Lisaks alustati katselise tööhõiveprogrammiga vanglates.

Järgmistel aastatel jätkuvad tegevused õiguskaare digitaliseerimiseks, mille raames täiustatakse ja võetakse kasutusele uusi töökeskkondi, mis tagavad vajaliku teabe digitaalse kättesaadavuse ning andmete vahetuse. Kodanikukesksete teenuste kujundamisel on vaja muuta digitaalsetele õigusteenustele ja õigusmenetlustele ligipääs kasutajasõbralikumaks, luua juurde lihtsaid ning kättesaadavaid abi võimalusi. Digitaliseerimise ja kodanikukesksete teenuste kõrval on Justiitsministeeriumi prioriteediks konkurentsivõimelise ärikeskkonna loomine. Õiguskindlate kohturegistrite ja registriandmete avaldamise ning tasuta kättesaadavaks tegemisega elavdame majandust, suurendame avaliku sektori tegevuse läbipaistvust, pakume kasulikku informatsiooni (ettevõtetele, riigiasutustele nii Eestis kui ka välisriikides) ning aitame tuvastada korruptsiooniriske. Jätkuvad tegevused tõhusa kriminaalõiguse tegevustega ning õigushariduse kvaliteedi parandamisega, et tagada reguleeritud õiguselukutsete järelkasv, õigushariduse kvaliteet ja õigusteaduse kestlik areng.

2. Programmi üldinfo

Programmi nimi	Usaldusväärne ja tulemuslik õigusruum
Programmi eesmärk	Luu tingimused ühiskonna tulemuslikuks toimimiseks ja põhiõiguste tasakaalustatud kaitse tagamiseks ning vähendada õigusrikkumisi ja nende läbi tekitatud kahju
Eesti 2035 sihid (alasihtide täpsusega)	Uuendusmeelne riik, usaldusväärne riik, inimesekeskne riik, vastutustundlik majandus, turvaline elukeskkond
Peavastutaja	Justiitsministeerium
Kaasvastutajad (valitsemisala asutused)	Registrite ja Infosüsteemide Keskus, prokuratuur, Eesti Kohtuekspertiisi Instituut, Patendiamet, Andmekaitse Inspeksioon, vanglad, esimese ja teise astme kohtud, Konkurentsiamet

2.1. Programmi mõõdikud

Eesmärk:	Luu tingimused ühiskonna tulemuslikuks toimimiseks ja põhiõiguste tasakaalustatud kaitse
-----------------	--

	tagamiseks ning vähendada õigusrikkumisi ja nende läbi tekitatud kahju.				
Programmi mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2020	2021	2022	2022	2023
Koht maailma vabaduse edetabelis <i>Allikas:</i> https://freedomhouse.org/country/estonia/freedom-world/2021	Staatuse „vaba“	Staatuse „vaba“	Staatuse „vaba“	Staatuse „vaba“	Staatuse „vaba“
Eesti konkurentsivõime positsioon <i>Allikas: World Economic Forum</i>	-	26	22	28	22
Inimeste hulk, kes tunneb end oma kodukandis pärast pimedat saabumist turvaliselt <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	74%	75%	71%	>79%	>79%

2.2. Programmi olukorra analüüs

Õiguskeskkond peab olema nüüdisaegne, atraktiivne ja konkurentsivõimeline, seda nii avaliku õiguse, eraõiguse kui intellektuaalse omandi ja konkurentsivõime valdkonnas. Neid põhimõtteid järgides viidi 2022. aastal ellu mitmed olulised muudatused, mis toetavad eri moel nii ühiskonna kui ka ettevõtluskeskkonna toimimist. Järgmiste aastate eesmärgiks on jätkuvalt teabe ja andmete kasutamise põhimõtete süstematiseerimine, et luua nende kasutamise reeglitest erinevatel tasanditel ühtne arusaam. Edendada tuleb ühiskonna teadlikkust oma õiguste kohta andmekaitsevaldkonnas. Jätkuvalt panustab Justiitsministeerium sellesse, et üha lisanduvate tehnoloogiliste lahenduste puhul oleks digiteenuste pakkumisel tagatud usaldusväärsus ning inimeste põhiõiguste, sh isikuandmete kõrgetasemeline kaitse. Hea õigusloome eest seisjana tegutses Justiitsministeerium ka 2022. aastal õigusloome paindlikkuse tagamise nimel, et riik saaks tõhusalt reageerida ühiskonnaelus või väliskeskkonnas toimuvatele muutustele. Jätkuvalt vajab rõhutamist, et õigusloome peab olema piisavalt ettenähtav ja stabiilne, säilitamaks ning suurendamaks inimeste usaldust riigi tegevuse vastu. Õigusloome kvaliteedi tõstmiseks jätkusid 2022. aastal riigi koosloome keskkonna arendamistegevused. 2023. aastaks on käimas kõigi kolme etapi lahenduste täiustamine, mis peaks lõpuni jõudma 2024. aastal. Ühtlasi laiendatakse järkjärgult riigi koosloome keskkonna juba 2021. aastal alanud I etapi katsetamise tegevusi. Lähiaastad ei näita märke Euroopa Liidu õigusega seotud tegevuste vähenemisest, mistõttu tuleb Justiitsministeeriumil jätkuvalt panna suurt rõhku liidu algatustega seotud problemaatika võimalikult varasele tõstatamisele.

Kriminaalpoliitika valdkond oli 2022. aastal stabiilne: kuritegevuse tase langes 1%, tapmiste ja mõrvade arv ning nendes hukkunute arv jäi peaaegu muutumatuks, mõnevõrra vähenes nende inimeste arv, kes tunnevad ennast pimedal kodutänaval turvaliselt (75%-lt 71%-le). Kinnipeetavate arv jätkas langust (2022: 151 kinnipeetavat 100 000 inimese kohta ja 2021: 168 kinnipeetavat).

Olulisemad tegevused olid seotud Ukraina sõjaga (nt sanktsiooni eelnõu, samuti eelnõu, millega keelustati vaenuliku sümbolika presenteerimine ning agressori vägedega liitumine ja nende toetamine), kriminaalmenetluse digitaliseerimisega (loodi õiguslikud alused süüteomenetluse täisdigitaalseks läbiviimiseks), teadmispõhise kriminaalpoliitika rakendamise (kohtuekspertiisi instituudist valdkonna teaduskeskuse kujundamine, sh narko reovee seire juhtimislaudadega) ning kuriteoohvrite kaitsmisega (seksuaalse enesemääramise eapiiri tõstmine 14-lt aastalt 16-le, lastega töötavate inimeste taustakontrolli tegemise lihtsustamine, haiglate ja menetlusasutuste koostöö projekti elluviimine, taastava õiguse kontseptsiooni rakendamine jne).

Seame 2023. aastal kriminaalpoliitika esmaseks prioriteediks ennetada perevägivalda, kus on segunenud füüsiline ja vaimne vägivald, täpsemalt manipuleeriv käitumine ning teiseks, muuta kriminaalmenetlus ja seda toetavad tegevused digitaalsemaks ja senisest tõhusamaks.

2022. aastal menetlusse antud kolm kohtute alast seaduseelnõu võeti 2023. aasta alguses vastu, millega nähti ette maakohtutes osakondade moodustamine kohtunike ja nende tugipersonali paremaks töökorralduseks ja spetsialiseerumiseks, lisaks mindi tsiviil- ja haldusasjades üle paberivabale kohtupidamisele ning reguleeriti erakorralise ja sõjaseisukorra aegne kohtupidamine. Nende seadusmuudatuste rakendamiseks on tehtud ja jätkatakse digilahenduste väljatöötamist ning töökorralduslikke muudatusi. Olulisematest tegevustest justiitshalduspoliitika valdkonnas saab veel välja tuua, et arendasime ja võtsime pilootprojektina kasutusele keskse kättetoimetamiskeskonna ning liidestasime sellega äriregistri ja e-toimiku infosüsteemid. Äriregistri tasulised andmed muutusid kõigile tasuta kättesaadavaks. See on oluline samm ettevõtluskeskkonna ja laiemalt kogu ühiskonna avatuse poole. Alustasime kinnistusraamatu uue infosüsteemi arendustöödega ja majandusaasta aruannete portaali loomisega. Lisaks tegime algust uue äriregistriseaduse rakendustegevustega. Õiguslase esmanõu pakkumise leping on sõlmitud OÜ-ga HUGO, kes osutab üldist õigusnõustamist. 2022. aastal sai abi kümme tuhat inimest. Esmase õigusnõu kättesaadavuse parandamiseks arendame õigusnõuportaali juristaitab.ee, kus juristid vastavad neile esitatud küsimustele ühe tööpäeva jooksul. Arendamisel on keskne riiklik täitmisregister, millega tagame täitemenetlusandmete senisest parema kättesaadavuse ja menetluse läbipaistvuse.

Vanglateenistus on uuenemas. Valminud on keskne strateegia, mille eesmärgiks on õigusrikkujate taasühiskonnastamine ja korduvkuritegevuse vähendamine, seejuures hoides vanglad turvalised, inimkesksed ja motiveeriva töökeskkonnaga. Uuendasime oma juhtimisstruktuuri ja suunasime eraldi tähelepanu kriminaalhoolduse tööle. Pöörame jätkuvalt tähelepanu vanglateenistuse personalile ja tagame neile motiveeriva töötasu ja kaasaegsed töötingimused. Tegeleme erinevate e-lahenduste arendamisega ja panustame jätkuvalt riigi siseturvalisusesse abistades Politsei- ja Piirivalveametit erinevate sündmuste korral.

2.3. Programmi tegevuste täitmise analüüs

2.3.1. Meede 1: Õiguspoliitika kujundamine ja elluviimine

Eesmärk: Õiguspoliitika kujundamine ja elluviimine väärtustab põhiõigusi, riigisisese õiguskorra süsteemsust, õigusloome kvaliteeti ning konkurentsivõimelist majanduskeskkonda.

Meetme kirjeldus: Avaliku ja eraõiguse ning konkurentsioiguse, intellektuaalse omandi ja andmekaitse valdkonna õiguspoliitikat kujundatakse, pidades silmas põhiõigusi ja kehtivat õiguskorda. Analüüsitakse õigusaktide mõjusid, töötatakse välja eelnõusid, koordineeritakse ja edendatakse õigusloomet ning tehakse nimetatud küsimustes koostööd teiste valdkondade esindajate ja osapooltega. Valitud tegevuste komplekt katab riigi toimimiseks olulisi õigusvaldkondi, mis vajavad järjepidevat õiguspoliitilist kujundamist ja edendamist.

Mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttase	
	2020	2021	2022	2022	2023
World Justice Project õigusriigi indeks	0,81	0,81	0,82	>0,81	>0,81
Eesti positsioon konkurentsivõime raportis avaliku sektori soorituse osas	-	-	2022. aasta kohta andmeid avaldatud ei ole	27	27

Õigusloome toimub õiguse koostamise keskkonnas <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	Süsteemi üldine struktuur I etapi (MVP) raames valminud	I etapi raames valminud süsteemi üldine struktuur (MVP) ja alustatud MVP piloteerimist	MVP piloteerimine jätkatud ja laiendatud. Etappide II ja III arendused alustatud	MVP piloteerimine jätkub ja laieneb. Algavad II ja III etappide arendused	Etapid II ja III viiakse lõpule. Riigikantselei (VIIS) ja Riigikogu liidestatakse
--	---	--	--	---	---

2.3.1.1. Tegevus 1.1: Andmekaitse valdkonna rakendamine

Eesmärk: Õiguspoliitika andmekaitse valdkonnas on kujundatud ja elluviidud.					
Tegevuse kirjeldus: Riigi õiguspoliitika kavandamine ja elluviimine ning õigusloome analüüs andmekaitse valdkonnas. Analüüsitakse valdkonna õigusaktide mõjusid ja rakendamist, panustatakse eelnõude väljatöötamise ning tehakse nimetatud küsimustes koostööd teiste valdkondade esindajate ja osapooltega.					
Mõõdik	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2020	2021	2022	2022	2023
Õiguspoliitika andmekaitse valdkonnas	Kujundatud ja elluviidud	Kujundatud ja elluviidud	Kujundatud ja elluviidud	Kujundatud ja elluviidud	Kujundatud ja elluviidud

2022. aasta olulisemad tegevused:

- Andmekaitseõiguse valdkonna edendamiseks loodi Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna koosseisu andmekaitseõiguse talitus. Talitus alustas sisulist tööd 2023. aasta alguses. Talituse moodustamine võimaldab valdkonna teemasid senisest põhjalikumalt käsitleda ning suurendada ministeeriumi panust andmekaitseõiguse alase õiguspoliitika kujundamisse.
- 2022. aastal tehti otsus Andmekaitse Inspektsiooni eelarve suurendamiseks ja planeeriti inspektsiooni 2023. aasta eelarvesse lisaraha andmekaitsealaste ülesannete tõhusamaks täitmiseks.

2.3.1.2. Tegevus 1.2: Õiguspoliitika kujundamine ja õigusloome kvaliteedi tagamine

Eesmärk: Õiguskeskond peab kaitsma perekonna- ja eraelu puutumatus, au ja väarikust, vaba eneseteostust ja teisi inimõiguseid. Eraõiguslike vahenditega tagatakse tarbijate ja ettevõtjate õiguste tasakaalustatud kaitse. Õigusloome on kvaliteetne ning õigusloome korraldus ja tase ühtlustatud.					
Tegevuse kirjeldus: Riigi õiguspoliitika kavandamine ja elluviimine ning õigusloome analüüs riigiõiguse ja haldusõiguse üldküsimuste valdkonnas, perekonna- ja eraelu ning ettevõtluse valdkonnas, samuti tsiviil-, kaubandus- ja ühinguõiguse, tsiviilkohtu- ja halduskohtumenetluse valdkonnas, pidades silmas inim- ja põhiõiguste kaitse tagamist ning konkurentsivõimelist majanduskeskkonda. Kõik tegevused loetletud valdkondades hõlmavad poliitika kujundamist vastava valdkonna rahvusvahelise õiguse küsimustes. Õigusloome koordineerimine ja edendamine toimub kõikides õiguspoliitika osakonna vastutusvaldkondades ning seda tehakse õigusloome kvaliteedi tõstmise ja tagamise, eesti õiguskeele arendamise ja kaitse ning õigusterminoloogia kujundamise ja korrastamise kaudu.					
Mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttase	
	2020	2021	2022	2022	2023
Õiguspoliitika avaliku õiguse valdkonnas	Kujundatud ja elluviidud	Kujundatud ja elluviidud	Kujundatud ja elluviidud	Kujundatud ja elluviidud	Kujundatud ja elluviidud

2022. aasta olulisemad tegevused:

Eraõigust puudutavad vajalikud seaduseelnõud ja analüüsid ⁴	Koostatud	Koostatud	Koostatud	Koostatud	Koostatud
Õigusloome kesksete koolituste arv aastas (teemakoolituste arv) <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	2 teemal kokku 6 koolitust	5 teemal kokku 7 koolitust	2 teemal kokku 4 koolitust	1	1
Seaduseelnõu koostamisele eelneb väljatöötamiskavatsus (VTK) <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	28%	30%	28%	70%	70%
Justiitsministeeriumis kontrollitud ⁵ VTKde arv <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	21	35	18	>26	>26

- Konkurentsiameti juurde loodi maksejõuetuse teenistus. Teenistuse tegevuse eesmärk on tuvastada, kas võlgniku maksejõuetuse põhjused võivad olla ebaseaduslikud, samuti suurendada võlausaldajatele tehtavate väljamaksete määra pankrotimenetlustes.
- Võeti vastu uus äriregistri seadus, millega kaasnes mitmeid olulisi muudatusi: suurendatakse registripidaja järelevalvevõimalusi, et tagada äriregistri andmete suurem usaldusväarsus, uusi võimalusi luuakse e-äriregistrisse ka ettevõtjatele. Kõige suuremad muudatused on aga seotud majandusaasta aruande esitamata jätmisel äriregistrist kustutamiselega. Kustutamise protsess muutub lühemaks ja kiiremaks.
- Vastu võeti mitmed muudatused äriseadustikus ja teistes ühingute tegevust puudutavates seadustes. Üheks suuremaks muudatuseks on osühingu minimaalse osakapitali nõude kaotamine. Samuti on lisandunud äriühingute piiriülest liikumist reguleerivad muudatused, mis avardavad äriühingu tegutsemise võimalusi Euroopa Liidu ühtsel siseturul. Kõik need muudatused soodustavad majanduskasvu ja konkurentsi. Samal ajal muutub rangemaks kontroll piiriülese liikumise tingimuste üle. Näiteks ei ole äriühingu piiriülene liikumine võimalik, kui selle suhtes on algatatud saneerimis- või pankrotimenetlus või kriminaalmenetlus.
- Korterühistutes tekkinud vaidluste kohtuväliseks lahendamiseks anti kohalikele omavalitsustele õigus luua vastav lepitusorgan. Korteriomandite loomise ja jagamise tingimused muutuvad rangemaks, hüpoteegi muutmise lihtsamaks ja odavamaks.

2.3.1.3. Tegevus 1.3: Intellektuaalse omandi valdkonna rakendamine

Eesmärk: Õiguspoliitika intellektuaalse omandi (IO) valdkonnas on kujundatud ja elluviidud.					
Tegevuse kirjeldus: Riigi õiguspoliitika kavandamine ja elluviimine autoriõiguse ja tööstusomandiõiguse ning konkurentsiõiguse valdkonnas, tagamaks õigusvaldkondade kvaliteedi ja arendamise.					
Mõõdik	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2020	2021	2022	2022	2023
Õiguspoliitika IO ja konkurentsi-õiguse valdkonnas <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	Kujundatud ja elluviidud	Kujundatud ja elluviidud	Kujundatud ja elluviidud	Kujundatud ja elluviidud	Kujundatud ja elluviidud

2022. aasta olulisemad tegevused:

- Jõustusid mahukad autoriõiguse seaduse (AutÕS) muudatused, mis on andnud tarbijale laiemat juurdepääsu autoriõigusega kaitstavale sisule, hinnates samas vääriliselt ka õiguste omajate

⁴ Hindamine lähtub Justiitsministeeriumi tööplaanist, Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammist ning muudest tööülesandeid seadvatest dokumentidest.

⁵ Hõlmab nii Justiitsministeeriumis ettevalmistatud kui ka teiste ministeeriumide koostatud algatusi. Ei hõlma Riigikogu algatatud seaduseelnõusid.

panust. Muudatustega võeti üle kaks Euroopa Liidu autoriõiguse direktiivi, mis olid osaks Euroopa Komisjoni poolt 2016. aastal avaldatud nn autoriõiguse reformipaketist.

- Võeti vastu patendiseaduse ja teiste seaduste muutmise seadus, mille peamiseks eesmärgiks oli patendiametis elektroonilisele menetlusele üleminekuks vajalike muudatuste tegemine. Väiksemaid muudatusi tehakse ka muudes küsimustes, sh korrigeeriti üksikuid tööstusomandi apellatsioonikomisjoni menetluses ilmnenud kitsaskohti.
- 2022. aastal valmis väljatöötamiskavatsus (VTK), mille eesmärgiks on leida parimaid võimalusi olemasolevate tööstusomandi eriseaduste ajakohastamiseks ühtsetel alustel.
- Jätkati ECN+ direktiivi (ühtse konkurentsijärelevalve loomine) ülevõtmiseks vajaliku eelnõu väljatöötamist ning huvirühmade tagasiside analüüsimist.

2.3.2. Meede 2: Kriminaalpoliitika kujundamine ja kuritegevuse vähendamine

Eesmärk: Kriminaalpoliitika eesmärk on ennetada kuritegevust, tagada menetlusosaliste (kannatanute, kahtlustatavate ja kolmandate isikute) põhiõiguste kaitse ning kaitsta kriminaaljustiitsüsteemi sõltumatust.

Meetme kirjeldus: Töötame selle nimel, et Eestis oleks turvaline ja õiglane ühiskond, mille sõltumatu, tõhusa, nutika ja ohvreid abistava kriminaaljustiitsüsteemiga puutub kokku vähe lapsi ja noori ning et toimib õigusrikkumisi vähendav karistussüsteem koos karistusalternatiividega. Tegutsesime ka teiste kriminaalpoliitika põhialustes toodud eesmärkide nimel.

Mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2020	2021	2022	2022	2023
Justiitsüsteemi sõltumatus	5,7	-	5,7	>5,7	>5,7
Kuritegude arv <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	25 817	25 982	25 663	<26 000	<26 000

2.3.2.1. Tegevus 2.1: Kriminaalpoliitika kujundamine ja kuritegevuse ennetamine

Eesmärk: Kriminaalpoliitika põhineb andmetel ja uuringutel ning ühiskonnaliikmete õiguskuulekus on kõrge.

Tegevuse kirjeldus: Tagatakse vajalik seaduslik raamistik ning kvaliteetsed andmed ja analüüsid, mis võimaldavad kriminaalpoliitika eesmärke saavutada. Ennetatakse noorte sattumist õigusrikkumiste spiraali. Koostöös kogukondade ja erasektoriga leitakse nutikaid lahendusi inimeste õiguskuuleka käitumise soodustamiseks. Keskendutakse ühiskonda enim kahjustavate õigusrikkumiste ärahoidmisele. Süüteomenetlus muudetakse digitaalseks, personaalseks ja asjatut bürokraatiat vältivaks. Süüteomenetluse käigus keskendutakse õigusrikkumisele eelnenud olukorra ja ohvri turvatunde taastamisele ning kahju heastamisele. Tehakse rahvusvahelist koostööd ning süütegude ennetamisel, tõkestamisel, avastamisel ja menetlemisel, sealhulgas ekspertiisides, kasutatakse tehnoloogiat. Menetluses lähtutakse süütuse presumptsiooni põhimõttest ja tagatakse kõigi menetlusosaliste põhiõigused. Õiguskaitsetöötajaid valmistatakse ette selliselt, et see soodustaks tehnoloogia kasutamist, kogukondliku sekkumise ja taastava õiguse rakendamist ning seavad keskmeks ohvri õigused.

Mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2020	2021	2022	2022	2023
Kriminaalõigust puudutavad vajalikud seaduseelnõud ja analüüsid	Koostatud	Koostatud	Koostatud	Koostatud	Koostatud
Õigusrikkumistega kokku puutunud inimeste (ohvrite) arv	5%	5%	6%	<6%	<6%
Vägivaldsete surmade arv (tapmist ja mõrva)	40	19	18	<15	<11

tagajärjel hukkunute arv)					
Korduvkuritegevus (vanglakaristuse saanute retsiidiivsus)	29%	32%	31%	<35%	<35%
Reaalse vangistuse saanud isikute osakaal karistuse saanutest	-	-	-	-	-
Vangide arv 100 000 elaniku kohta	178	164	156	<180	<180
Alaealiste vangide arv	5	3	1	<10	<10

Allikas: Justiitsministeerium

2022. aasta olulisemad tegevused:

- Kriminaliseeriti vaenusümboolika eksponeerimine ning agressori vägede toetamine või nendega liitumine.
- Alaealise seksuaalse enesemääramise eapiiri tõsteti 14-lt aastalt 16-le.
- Alates 01.10.2022 on hõlpsam kontrollida lastega töötamise piiranguid ning kontrollikohustuse täitmata jätmine on rangemini karistatav.
- Valmistati ette uus kohtuekspertiiseseadus, mis moderniseerib kohtuekspertiisi valdkonda.
- Valmistati ette vangistuseseaduse jt seaduste muutmise seaduse eelnõu (747 SE), mis aitab digitaliseerida ja moderniseerida vanglakaristuse kandmist ning aitab edaspidi paremini kaasa õigusrikkujate taasühiskonnastamisele. Eelnõu langes menetlusest välja seoses Riigikogu koosseisu lõppemisega, kuid 2023. aasta mais esitati uuesti Vabariigi Valitsusele.
- Alustati regulaarsete reoveeuuringutega narkoainete seireks. Andmed on avaldatud juhtimislaudadel.
- Valmisid olulised karistuspoliitika analüüsid, sh Õigusrikkujate taasühiskonnastamise tõhustamine, Mobiilne sekkumine õigusrikkujatele, Joobes sõiduki juhtimise analüüs, Karistuste mõju: õigusrikkuja vaade.
- Loodi ühine ennetusnõukogu senise kolme komisjoni asemel (lastekaitse nõukogu, süüteoennetuse nõukogu ja uimastiennetuse valitsuskomisjon), mis aitab edaspidi üheskoos sisukamalt Eestis riskikäitumist ennetada.
- Ennetusnõukogu kiitis heaks taastava õiguse kontseptsiooni.

2.3.2.2. Tegevus 2.2: Kriminaalpoliitika elluviimine

Allikas: Justiitsministeerium

2022. aasta olulisemad tegevused:

- Justiitsministeeriumi, Victim Support Europe ja Virumaa haiglate koostöös loodi kehakaart patsiendi vigastuste fikseerimiseks ning loodi kannatanu vajaduste hindamise tööleht (AREV projekt).
- 2022. aastal alustati eraldi majutusteenusega kuni 26-aastastele noortele, mille eesmärk on pakkuda vanglast vabanenutele majutust või alternatiivi vangistusele.
- Koolitati laste ja noortega töötavaid spetsialiste taastava õiguse, konfliktivahenduse, lastega suhtlemise oskuste, motiveeriva intervjuerimise, alaealiste ülekuulamise erisuste ja praktilise küsitlemise teemadel.
- Rakendati "Ringist välja" mudelit eriti keeruliste juhtumite korral, mille suureks lisandväärtuseks on spetsialistide ja perekonna omavaheline koostöö. Alates 2020. aastast on „Ringist välja“ võrgustikku suunatud 55 juhtumit.

Eesmärk: Kriminaaljustiitsüsteem on tõhus, sh digitaalne, ning inimkeskne, sh ohvrisõbralik ning omab võimekust avastada ka uusimaid kuriteoliike. Kriminaalmenetlus on arusaadav, st osapooltele on tagatud ülevaade protsessist, nende õigustest ja kohustustest.

Tegevuse kirjeldus: Kriminaalpoliitika elluviimine seisnes sisulistes ja praktilistes tegevustes, millega saavutatakse kriminaalpoliitika eesmärged. Kriminaalpoliitika elluviimisel on peamised seotud asutused prokuratuur, kohus, Eesti Advokatuur, Eesti Kohtuekspertiisi Instituut, Siseministeerium ning teised seotud ministeeriumid vastavalt valdkonnale.

Möödikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2020	2021	2022	2022	2023
Menetluses osalenute rahulolu ⁶	41%	43%	74% ⁷	>75%	>75%
Lahendatud kuritegude osakaal ⁸	65%	64%	63%	>70%	>70%
Üle kahe aasta menetluses olnud kahtlustatavate arv ⁹	303	308	160	<187	<147
Kohtueelse menetluse pikkus kriminaalasjades kahtlustatava alaealise suhtes ¹⁰	3,1 kuud	Kuni 3 kuud	Kuni 2 kuud	Kuni 2 kuud	Kuni 2 kuud
Vahistatute arv aasta lõpu seisuga ¹¹	473	407	345	<400	<370
Kohtusse saadetud küberkuritegusid puudutavate kriminaalasjade % alustatud asjadest ¹²	6%	5%	2%	>12%	>12%

- Eesti koolides viidi läbi täiendavaid kiusuennetustegevusi SA Kiusamisvaba Kooli toel ning toetati õigusrikkumise taustaga noorte kooli ja tööle saamist läbi STEP programmi.
- „Vanglast vabanenute jätkutugi“ programmi raames alustati katselise tööhõiveprogrammiga vanglates. Eesmärk on õpetada vabanevatele kinnipeetavatele teadmisi ja oskusi, mille järele on tööturul suur nõudlus.
- Kriminaalmenetluses võeti kasutusele uus ja kindlam meetod inimeste alkoholitarbimise tuvastamiseks: PETH, mis tekib veres nii ühekordse suurema alkoholi tarbimise kui ka pideva tarvitamise korral. Õigusrikkuja peab teatud regulaarsusega vereanalüüse tegema, et kontrollida tema alkoholi tarvitamise keelust kinnipidamist.
- Jõustused kriminaalmenetluse seadustiku muudatused, mis peaksid kriminaalmenetlust lihtsustama. Seadus täpsustab kohtuniku menetluslikke hoobasid näiteks kirjalike seisukohtade nõudmisel. Muudatused aitavad kohtunikel lahendada korralduslikke ja menetluslikke küsimusi istungit pidamata, kui eelnevalt on pooltele antud võimalus avaldada oma seisukohti. Samuti aitavad muudatused seada kohtunikul ajapiiranguid tõendite ja seisukohtade esitamiseks, kui on kahtlus, et mõni pool venitab menetlust.
Vastu võetud seadus lubab menetlusvahendite kokkuhoidmiseks leppida kohtumenetluse pooltel kokku, et kohus ei pea üle kuulama tunnistajat, kelle kohtueelses menetluses antud ütluste avaldamisega on nõus nii prokuratuur kui ka kaitsja. Muudatused võimaldavad kollegiaalses kohtukoosseisus lahendada korralduslikke küsimusi kohtunikul ka ainuisikuliselt.

⁶ Allikas: [Kuriteoohvrite kaitse ja kohtlemise uuring](#)

⁷ Allikas: Kuriteos kannatanute tagasiside küsimustik <https://kannatanute-tagasiside.just.ee/>. Arvesse tuleb võtta, et võrreldes aasta jooksul registreeritud kuritegudega on tagasiside küsimustiku täitnute arv väga väike (alla 1%).

⁸ Allikas: Justiitsministeerium

⁹ Allikas: Justiitsministeerium (kriminaalasjad, milles vähemalt üks kahtlustatav oli menetluses olnud üle kahe aasta)

¹⁰ Allikas: Justiitsministeerium

¹¹ Kokku kohtueelses- ja kohtumenetluses. Allikas: Justiitsministeerium

¹² Karistusseadustiku §-d 206–207; 216¹–217¹. Allikas: Õiguskaitse valdkonna statistikakeskkond (ÕSA)

Tsiviilkohtumenetluse eeskujul laieneb kohtu õigus jätkata kriminaalasja kohtumenetlusega, kui menetluse käigus on esitatud ilmselgelt põhjendamatu taandamistaotlus. Kohtul võimaldatakse vahistamismääruse kirjalikud põhjendused esitada 48 tunni jooksul alates määruse tegemisest, et anda kohtule enam aega põhjalike põhjenduste kirjutamiseks.

Apellatsioonitähataeg pikenes seniselt 15 päevalt 30 päevani. Tähtaja pikenedamine on vajalik, et kaitseõigus oleks senisest tõhusam.

- Karistusseadustiku muudatused, mis võimaldavad teatud väärtegade eest näha ette senisest suurema ülemmääraga rahatrahve. Suuremad trahvimäärad on vajalikud ennekõike kõrge riskiga ning tulusates valdkondades väärtegade toimepanemise ennetamiseks.

2.3.3. Meede 3: Karistuste täideviimise korraldamine

2.3.3.1. Tegevus 3.1: Karistuste täideviimise korraldamine

Eesmärk: Karistuste täideviimine vastab tänapäevastele nõuetele ning väheneb korduvkuritegevus ja kinnipeetavate arv.					
Tegevuse kirjeldus: Praktilised tegevused, et karistuste täideviimine vastaks tänapäevastele nõuetele ning väheneks korduvkuritegevus ja kinnipeetavate arv.					
Mõõdik	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2020	2021	2022	2022	2023
Ametniku poolt süütegude toimepanemine vangi vastu <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	0	0	0	0	0

2022. aasta olulisemad tegevused:

- 2022. aastal pöörati enam tähelepanu vanglateenistuse personalile, et tagada motiveeriv töötasu ja vähendada volavust. Riigieelarve läbirääkimiste tulemusena kasvas vanglateenistuse palgafond 15%, mis andis võimaluse töötasusid tõsta enamikel vanglateenistujatel.
- Viisime läbi rahulolu uuringu, millele vastas 81% vanglateenistujatest. Uuringu tulemusi oleme kasutanud arendustegevuste planeerimiseks ja eesmärkide seadmiseks. Personalinappus on hoolimata kõigest kõige suurem piirang ja väljakutse ning oluline on tagada töötasu konkurentsivõime.
- Ametnike igapäevatöö tõhustamiseks alustasime vanglates suhtluskoolitustega, mis õpetavad motiveeriva intervjuerimise põhimõtteid.
- Vanglateenistuse struktuurireformi käigus uuendasime juhtimisstruktuuri ja suunasime eraldi tähelepanu kriminaalhoolduse tööle.
- Vanglateenistus panustab jätkuvalt riigi siseturvalisusesse abistades Politsei- ja Piirivalveametit nii 9. mail kui ka 2022. aasta augustis aset leidnud punamonumentide eemaldamisel Narva piirkonnas.
- Vanglateenistus on uuenemas ning otsib pidevalt võimalusi, kuidas teha tööd kiiremini, nutikamalt ja sisukamalt. Valmis vanglateenistuse keskne strateegia, mille eesmärgiks on õigusrikkujate taasühiskonnastamine ja korduvkuritegevuse vähendamine, seejuures hoides vanglad turvalised, inimkesksed ja motiveeriva töökeskkonnaga.
- 2022. aasta kevadel toimunud Innosprindi raames otsiti muuhulgas lahendusi, kuidas toetada kinnipeetavaid vabanemisjärgseks eluks süsteemsemalt, sisulisemalt ja tõhusamalt ning kuidas kaasata rohkem perekonda noorte kinnipeetavate käitumismustrite muutmiseks.
- Samuti jätkus töö digitaalsete lahenduste ja tööprotsesside arendamisel. Tegeleme erinevate e-lahenduste (avalik e-toimik, e-poe lahendus, kriminaalhooldusportaal, vangiportaal) arendamisega ja oleme kasutusele võtnud tahvelarvuteid, millega lähitulevikus kinnipeetavad saavad kasutada e-poe teenust, tutvuda erinevate dokumentidega ja suhelda enda lähedastega.

- Läbimõeldud ja andmetel põhinevate otsuste tegemiseks on valminud esimesed juhtimislaud, mis järgemööda aina täienevad.
- Vangistuse üks olulisemaid eesmärke on inimeste õiguskuulekale teele suunamine. Vangla peab olema koht, kus vangidel võimaldatakse teha tasustatud tööd ning omandada haridust samal teenustasemel kui vabaduses. Lisaks vanglas pakutavatele majandustöödele tagab tööhõivet vanglas AS Eesti vanglatööstus (AS EVT). Tegemist on sotsiaalse ettevõtlusega, mille tegevus sisaldab suurel hulgal just oskuste õpetamist. 2022. aastal muudeti AS-le EVT seatud omaniku ootuseid nii, et oskus- ja lihttööde suhe ei ole enam kindlaks määratud. See annab võimaluse hõivata kinnipeetavaid paindlikumalt arvestades nende tegelikke oskuseid ja võimeid, juurutada vanglates tavaühiskonnas omast elukorraldust ning tagada kinnipeetava osalemise muudes taasühiskonnastavates tegevustes. Täitmisplaani muudatused löid võimaluse Jõgevamaa ja Viljandi inimestel karistust kanda nende elukohajärgses vanglas.
- Tervishoiuteenus vanglates peab olema osutatud samal tasemel kui tsiviilmeditsiinis. Hetkel kehtiva süsteemi puhul, kus vanglas osutatav riiklik tervishoiuteenus on administreeritud ja rahastatud ravikindlustatud isikutele osutatava meditsiiniteenusega võrreldes erinevast allikast, on mitmeid süsteemi killustatusest tulenevaid probleeme. Peale pikki koostöökohtumisi jõuti 2022. aastal Sotsiaalministeeriumi, Tervisekassa ja teiste partneritega otsusele, et vanglameditsiini üldise tervishoiusüsteemiga liitmise tähtjaks on 1. juuli 2024. Muudatusega eraldatakse vangla ülesannetest tervishoiuteenuse osutamine. Tervishoiusüsteemi koordineerib edaspidi Sotsiaalministeeriumi valitsemisalasse kuuluv Tervisekassa. Muudatuse jõustudes korraldatakse vanglas tervishoiuteenuseid nii, et teenust osutavad edaspidi tervishoiuasutused, kellel on olemas selleks vajalik võimekus ja teadmiste pagas. Selleks annab Justiitsministeerium Tervisekassale üle ka riigieelarves teenuse jaoks vajalikud vahendid. Liitmise tulemusel ei muutu tervishoiuteenuse kvaliteet ega osutamise sagedus - enamikku tervishoiuteenuseid osutatakse ka edaspidi vangla territooriumil. Vanglad jätkavad tegelemist oma põhiülesandega, milleks on kinnipeetavate taasühiskonnastamine ja järelevalve.

2.3.4. Meede 4: Õiguste jõustamine

Eesmärk: Inimesed ja ettevõtjad saavad oma õigusküsimused tõhusalt lahendatud.					
Meetme kirjeldus: Töötame tõhusa ja inimesekeskse kohtusüsteemi nimel, kuhu inimesed tahaksid tööle tulla ning kus toimuv menetlus on arusaadav ning ressursid mõistlikult kasutatud ning digiareng toetatud.					
Mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2020	2021	2022	2022	2023
Positiivne jõudlus kohtuasjade lahendamisel	Tsiviilasjad: HMK 99,3% ; PMK – 94,6%; TMK – 99,9; VMK- 100,2%; TlnRKK –102,5%; TrtRKK –95,8%; Kriminaalasjad: HMK - 99,2%; PMK – 99,5%; TMK – 101,6%; VMK – 100,6%; TlnRKK –100,3%; TrtRKK – 98,1%; Haldusasjad : TlnHK – 90,5%; TrtHK – 95,2%;	Tsiviilasjad: HMK – 99,5%; PMK – 97,3%; TMK – 99,2%; VMK – 99,4%; TlnRKK – 90,7%; TrtRKK – 94,0%; Kriminaalasjad: HMK – 98,6%; PMK – 101,4%; TMK – 99,7%; VMK – 100,2%; TlnRKK –99,1%; TrtRKK –100,0%; Haldusasjad: TlnHK –88,6%; TrtHK – 91,3%; TlnRKK –89,6%; TrtRKK –96,1%	Tsiviilasjad: HMK – 98,2%; PMK – 97,5%; TMK – 97,6%; VMK - 100,0%; TlnRKK 96,0%; TrtRKK – 101,3%; Kriminaalasjad: HMK – 100,9%; PMK – 99,0%; TMK – 99,4%; VMK – 99,7%; TlnRKK – 102,1%; TrtRKK – 99,8%; Haldusasjad: TlnHK –100,5%; TrtHK – 96,1%;	Kohtuasjade lahendamise jõudlus on kõikides menetlusliikides ja kohtutes kolme järjestikkuse aasta arvestuses positiivne	Kohtuasjade lahendamise jõudlus on kõikides menetlusliikides ja kohtutes kolme järjestikkuse aasta arvestuses positiivne

	TlnRKK – 87,0%; TrtRKK – 106,7%		TlnRKK – 90,2%; TrtRKK – 101,0%		
Rahulolu esmatasandi õigusabi teenusega	vähemalt 91% abisaajatest rahul või pigem rahul	vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul	Vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul	vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul	vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul

Allikas: Justiitsministeerium

2.3.4.1. Tegevus 4.1: Kohtumenetlus ja kohturegistrite pidamine

Eesmärk: Kohtumenetlus ja kohturegistrite pidamine toimib hästi ja on tõhus.					
Tegevuse kirjeldus: Õigusloome kohtute valdkonnas, sealhulgas digimenetluste arendamine, kohtute digivõimekuse tugevdamine, lastesõbralike tingimuste loomine. Samuti keskendumine kriisivalmiduse suurendamisele ja infosüsteemide täiustamisele.					
Möödikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2020	2021	2022	2022	2023
Pikkade menetluste osakaal kohtutes <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	Tsiviilasjad: HMK- 19,1%; PMK – 12,0%; TMK – 10,9%; VMK – 13,1%; Üldmenetluses kriminaalasjad: HMK- 12,3%; PMK – 5,3%; TMK – 12,7%; VMK – 12,4%; Haldusasja: TlnHK – 7,7%; TrtHK – 10,8%	Tsiviilasjad: HMK19,5%; PMK –13,9%; TMK –10,4%; VMK – 15,2%; Üldmenetluses kriminaalasjad: HMK – 16,1%; PMK – 0,0%; TMK – 18,2%; VMK – 13,0%; Haldusasjad: TlnHK – 6,5%; TrtHK – 14,2%	Tsiviilasjad: HMK- 19,5%; PMK – 14,8%; TMK – 9,8%; VMK – 19,2%; Üldmenetluses Kriminaalasjad: HMK- 12,8%; PMK – 8,9%; TMK – 11,4%; VMK – 10,5%; Haldusasjad: TlnHK – 5,3%; TrtHK – 26,8%	Rohkem kui aasta vanuseid tsiviil- ja haldus-asju ning üldmenetluses kriminaalasju ei ole kohtutes menetluses rohkem kui 10 %	Rohkem kui aasta vanuseid tsiviil- ja haldus-asju ning üldmenetluses kriminaalasju ei ole kohtutes menetluses rohkem kui 10 %
Menetlusosaliste rahulolu hinnang kohtute tööle <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	Menetlusosaliste rahulolu oli kõrge	Menetlusosaliste rahulolu oli kõrge	Menetlusosaliste rahulolu oli kõrge	Menetlusosaliste rahulolu on kõrge	Menetlusosaliste rahulolu on kõrge
Kohtulike registrite menetluste läbiviimine seaduses sätestatud tähtaja jooksul <i>Allikas: Registrite ja Infosüsteemide Keskus</i>	Kohtulike registrite menetlused viidi läbi seaduses sätestatud tähtaja jooksul	Kohtulike registrite menetlused viidi läbi seaduses sätestatud tähtaja jooksul	Kohtulike registrite menetlused viidi läbi seaduses sätestatud tähtaja jooksul	Kohtulike registrite menetlused viiakse läbi seaduses sätestatud tähtaja jooksul	Kohtulike registrite menetlused viiakse läbi seaduses sätestatud tähtaja jooksul

2022. aasta olulisemad tegevused:

- Kohtute valdkonnas oli 2022. aasta aktiivne õigusloomeaasta, neljast eelnõust jõudis kolm vastuvõtmiseni.

- Selleks, et tsiviilkohtumenetluses jõuda paberivaba menetluseni, arendati edasi digitoimiku tarkvara.
- Algasid digimenetlust toetavad kohtute infosüsteemi muudatused "Kohtuniku töölaud" ning kohtulahendite isikuandmetest puhastamiseks.
- Algas maksekäsukiirmenetluse infosüsteemi uuendusprojekt, mis jätkub 2023.
- Algas kohtusaalide digivõimekuse arendamise projekt, mille käigus soetatakse juurde videokonverentsi seadmeid, helisalvestustarkvara ning paigaldatakse ekraane, tegevus on jätkuv.
- Valmis kohtuistungite transkribeerimise tarkvaralahendus.
- Kohtute tugiteenuste tsentraliseerimise raames käivitati kohtute ühine tõlketeenistus koos kaasaegsete digitööriistadega, arhiiviteenistus ja infotelefon. Valmistati ette eestkoste järelevalve osakonna moodustamine Pärnu maakohtusse, kuhu alates 01.05.2023 koondati kõik järelevalveametnikud, osakonda hakkas juhtima kohtunik. Nii jõuame ühtlase ja eestkostjate jaoks arusaadava praktikani.
- Jõustusid tsiviilkohtumenetluse seadustiku muudatused, mille kohaselt tuleb ära kuulata iga laps, kes on suuteline seisukohti omama.
- Kohtud varustati lapsedõbraliku menetluse kastidega, milles sisalduva abil lastele pakkuda vestlemiseks turvalisemat keskkonda.
- Algasime lapsedõbralike ruumide kohtumajadesse loomise, 2023. aastal valmivad Rapla, Narva ja Jõhvi kohtumajades lastetoad, uuendatakse Tallinna kohtumaja lapsetuba ning uuenedud Kuressaare kohtumajas on samuti spetsiaalne ruum laste ärakuulamiseks.
- Arendasime ja võtsime pilootprojektina kasutusele keskse kättetoimetamiskeskonna ning liidestasime sellega äriregistri ja e-toimiku infosüsteemid. Muudatus võimaldab nimetatud süsteemidest isikutele saadetavaid dokumente keskselt koondada ja kätte toimetada. Pilootprojekti eesmärkideks olid eeskätt tõhusam kättetoimetamine ja kulude kokkuhoid, mis ka saavutati. Poole aasta põhjal on prognoositav kohtute postikulude kokkuhoid üle 500 000 euro aastas.
- Töötasime välja 2023. aasta alguses vastu võetud kohtute seaduse muudatused, mis näevad ette, et kohtutes on eraldi süüteo ja tsiviilosakonnad. Spetsialiseerumine tõstab kvaliteeti, väiksemad osakonnad loovad eeldused inimeste paremaks juhtimiseks, arendamiseks ning tööprotsesside ühtlustamiseks.
- Seadusemuudatus kohtunike järelkasvu toetamiseks ja kohtunike erialase arengu jaoks. Kohtujuristidel on võimalus kandideerida järelkasvukavasse ja palga säilitamisega praktiseerida eri kohtuastmetes ja teistes justiitsasutustes. Kohtunikud said garantii pöörduda tagasi endisele ametikohale, kui nad ajutiselt mujal justiitsvaldkonnas töötavad.
- Töötasime välja 2023. aasta alguses vastu võetud tsiviil- ja halduskohtumenetluses kohustuslikult digitoimikule ülemineku seaduse. Koolitasime kohtunikke, ametnikke.
- Ukraina sõda tõstis kohtute kriisivalmiduse fookusesse. Töötasime välja 2023. alguses vastu võetud seadusemuudatused erakorralise ja sõjaseisukorra aegseks kohtupidamiseks.
- Halduskohtud harjutasid õppuse MÜÜR raames massilise sisserändega toimetulekut.
- Kohtutele soetati kriisikohvrid.
- Äriregistri tasulised andmed muutusid kõigile tasuta kättesaadavaks. See on oluline samm ettevõtluskeskkonna ja laiemalt kogu ühiskonna avatuse poole. Muudatus võimaldab luua ka uusi innovaatilisi lahendusi, kasutades ära ühiskonnas olevaid andmeid.
- Alustasime kinnistusraamatu uue infosüsteemi arendustöödega, et töötada välja uus, turvaline ja kaasaegne infosüsteem. Jätkame selle tegevusega.
- Alustasime uue majandusaasta aruannete portaali loomisega. Portaali eesmärk on võimaldada senisest oluliselt lihtsamat aruande koostamist ja esitamist. Projekti lõpptähtaeg on 2024. aastal.
- Alustasime uue äriregistri seaduse rakendustegevustega, millega jätkame veel kuni 2024. aasta I kvartali lõpuni.

2.3.4.2. Tegevus 4.2: Õigusteenuste ja õigusteabe kättesaadavuse tagamine

Eesmärk: Õigusteenused ja õigusteave on kättesaadavad.					
Tegevuse kirjeldus: Õigusteenuse kättesaadavuse ja tõhusa toimimise tagamisega seotud teenuste arendamine. Arendame ka teenuseid toetavaid infosüsteeme ja veebilehte, et pakutavad teenused oleksid kasutajale lihtsasti kättesaadavad ja mugavad kasutada.					
Möödik	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2020	2021	2022	2022	2023
Õigusteenused ja õigusteave	Kättesaadav	Kättesaadav	Kättesaadav	Kättesaadav	Kättesaadav

Allikas: Justiitsministeerium.

Hindamine lähtub Justiitsministeeriumi tööplaanist, Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammist ning muudest tööülesandeid seadvatest dokumentidest.

2022. aasta olulisemad tegevused:

- Vähekindlustatud isikutele riigi toel pakutava õigusabi kättesaadavuse tagamiseks on sõlmitud õiguslase esmanõu pakkumise leping OÜ-ga HUGO, kes osutab ilma kohtus esindamiseta üldist õigusnõustamist kuni 1200 € brutosissetulekuga inimestele ning lastega seotud perekonnaasjades kuni 1700 € brutosissetulekuga inimestele (mis võib sisaldada ka kohtus esindamist). 2022. aastal sai abi kümme tuhat inimest. Spetsiifiliste sihtgruppide abistamiseks on sõlmitud väiksemahulisemad lisalepingud Puuetega Inimeste Kojaga (õigusabi osutamine erivajadustega isikutele) ja Pensionäride Ühenduste Liiduga (õigusabi andmine eakatele). Kummagi teenuse kaudu anti 2022. aastal õigusabi ca tuhandele inimesele.
- Esmase õigusnõu kättesaadavuse parandamiseks arendame õigusnõuportaali juristaitab.ee. Veebilehele koondame mitmekülgset õiguslast teavet, juhiseid ja vastuseid enamlevinud küsimustele. Veebilehe kaudu saab esitada küsimusi juristile ja küsimusele vastatakse 1 tööpäeva jooksul.
- Alustasime keske riiklikku täitmisregistri arendamist, mis sisaldab iseteeninduskeskkonda menetlusosalistele ja avalikkusele – tagame täitemenetlusandmete senisest parema kättesaadavuse, menetluse läbipaistvuse (nt nähtav arestide järjekord) ja kaitseme võlgnikku arvete tühjaksarestimise vastu (ühtne andmestik täitureile, maksuametile, sissenõudjaile ja võlgnikele). Jätkame arendamisega 2023. aastal ning loodame rakendada alates 01.01.2024.

2.3.5. Meede 5: Toetavad teenused

Eesmärk: Sisuprogrammide tegevused on toetatud.					
Meetme kirjeldus: Justiitsvaldkonna sisutegevuste toetamine.					
Möödik	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2020	2021	2022	2022	2023
Sisuprogrammide tegevused <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	On toetatud	On toetatud	On toetatud	On toetatud	On toetatud

2.3.5.1. Tegevus 5.1: Kesksed IT-teenused teistele valitsemisaladele

Eesmärk: Kesksed IT-teenused teistele valitsemisaladele on osutatud.

Tegevuse kirjeldus: Registrate ja Infosüsteemise Keskus osutab erinevaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, sh arendustega seotud teenuseid.

Möödik	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2020	2021	2022	2022	2023
Vastavus teenus-taseme lepingule	Vastab lepingus kokkulepitule	Vastab lepingus kokkulepitule	Vastab lepingus kokkulepitule	Vastab lepingus kokkulepitud tingimustele	Vastab lepingus kokkulepitud tingimustele

Allikas: Registrate ja Infosüsteemide Keskus

Registrate ja Infosüsteemide Keskus osutas 2022. aastal erinevaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia teenuseid vastavalt lepingutes kokkulepitud tingimustele.

3. Aruandeaasta eelarve täitmine

Programmi kulud	Esialgne eelarve (tuhat €)	Lõplik eelarve (tuhat €)	Täitmine (tuhat €)
Usaldusväärne ja tulemuslik õigusruum	183 286	205 828	187 146
Programmi tegevuse kulud	Esialgne eelarve (tuhat €)	Lõplik eelarve (tuhat €)	Täitmine (tuhat €)
Andmekaitse valdkonna rakendamine	862	1 285	1 001
Õiguspoliitika kujundamine ja õigusloome kvaliteedi tagamine	8 278	9 160	6 288
Intellektuaalse omandi valdkonna rakendamine	4 384	5 957	4 956
Kriminaalpoliitika kujundamine ja kuritegevuse ennetamine	4 811	3 357	3 897
Kriminaalpoliitika elluviimine	27 082	29 710	27 738
Karistuste täideviimise korraldamine	69 507	75 801	72 900
Kohtumenetlus ja kohturegistrite pidamine	54 804	61 970	57 807
Õigusteenuste ja õigusteabe kättesaadavuse tagamine	12 629	15 732	10 728
Keskised IT-teenused teistele valitsemisaladele	929	2 856	1 831

LISA Tulemusvaldkonna sisend riigi 2022. aasta majandusaasta koondaruandesse

Justiitsministeerium keskendus selge ja tervikliku õigusruumi kujundamisele, kus inimeste põhiõigused on tagatud ja kaitstud, riik toimib läbipaistvalt ja tõhusalt ning kuritegevust on vähe. Jätkus õiguskaare digitaliseerimine (strateegia „Eesti 2035“ riigivalitsemise sihi muutus B), mis tagab vajaliku teabe digitaalse kättesaadavuse. Nt jätkus digitaalse ja kõigile jälgitava koosloome keskkonna arendus, mis koondab tulevikus kogu Eesti elu mõjutava õigusloomeprotsessiga seotud teabe ühte kohta, kattes kogu õigusakti loomekaare kuni Riigi Teatajas avaldamiseni.

Riigi õiguspoliitiline suund peab püüdlema selle poole, et Eesti õiguskeskkond oleks nüüdisaegne, atraktiivne ja konkurentsivõimeline. Uuendusi arvestavad ja paindlikkust tagavad reeglid vähendavad bürokraatiat, säästavad aega ja raha ning soodustavad majandustegevust („Eesti 2035“ majanduse sihi muutus C). Õiguskord peab olema selline, et inimesed ja ettevõtted saavad oma eraõiguslike toimingutega ning õiguste ja kohustuste realiseerimisega hakkama üldjuhul ilma riigi sekkumiseta. Ettevõtlusega alustamine ja tegelemine peab olema arusaadav ja mõistlikult lihtne, sh tuleb nutikalt kasutada tehnoloogia ja digimaailma võimalusi riigi ja ettevõtjate vahelises suhtluses. Jõustusid äriregistri muudatused, mille eesmärk on parandada majandusaasta aruannete esitamise distsipliini ja luua ettevõtjatele e-äriregistrisse uued võimalused. Muutus rangemaks kontroll äriühingute piiriülese liikumise tingimuste üle. Koosmõjus avardavad need seadusemuudatused äriühingu tegutsemise võimalusi Euroopa Liidu ühtsel siseturul ning soodustavad majanduskasvu ja konkurentsi.

Oluline on kohtusüsteemi jätkuv kaasajastamine ja tõhustamine. Kvaliteetne õigusemõistmine peab olema kättesaadav üle riigi, kuid selle tagamiseks peab kohtupidamine muutuma paindlikumaks ja menetlusosalistele vähemkoormavaks. Kohtuasutuse töö tõhususe tõstmisel on oluline nii kohtunike spetsialiseerumine, tugiteenuste edasine tsentraliseerimine kui ka digilahenduste edasiarendamine. 2022. aastal menetlusse antud kolm kohtute alast seaduseelnõu võeti 2023. aasta alguses vastu. Muudatustega nähti ette maakohtutes osakondade moodustamine kohtunike ja nende tugipersonali paremaks töökorralduseks ja spetsialiseerumiseks, lisaks mindi tsiviil- ja haldusasjades üle paberivabale kohtupidamisele. Kohtute tugiteenuste tsentraliseerimise raames käivitati kohtute ühine tõlketeenistus koos kaasaegsete digitööriistadega, arhiiviteenistus ja infotelefon. Edukalt käivitati menetluskohustusdokumentide riskikätetoimetamise pilootprojekt.

Jätkusid erinevate infosüsteemide (kohtuekspertiis, e-toimik, äriregister, kinnistusraamat, Riigi Teataja, täitmisregister jne) arendused. Infotehnoloogiliste vahendite kasutuselevõtu juurutamine aitab kaasa nii kriminaalmenetluste tõhustamisele, intellektuaalse omandi õiguste tagamisele, vanglateenistuse ja kohtute tööprotsesside digitaliseerimisele kui kohtuvõrgustiku ja erinevate kohtulike registrite kaasajastamisele.

Jätkati tegevustega, et kriminaaljustiitsüsteem oleks tõhus, sh digitaalne, kiire, sõltumatu ja ohvrisõbralik. Alustati regulaarsete reoveeuuringutega narkoainete seireks ning muudeti vaenusümboolika eksponeerimine ning agressori vägede toetamine ja sellega liitumine kriminaalkorras karistatavaks. Alaealise seksuaalse enesemääramise eapiiri tõsteti 14-lt aastalt 16-le.

Tähelepanu suunati korduvkuritegevuse ehk retsidiivsuse määra vähendamisele ning sõltuvuste ja muude vaimse tervise häirete tõttu toime pandud kuritegude ennetusele („Eesti 2035“ rahva kestlikkus, tervis ja sotsiaalkaitse (inimese) sihi muutus C). 2022. aastal loodi mitme ministeeriumi ühine ennetusnõukogu, mis aitab edaspidi üheskoos sisukamalt Eestis riskikäitumist ennetada. Valmis vanglateenistuse keskne strateegia, mille eesmärgiks on õigusrikkujate taasühiskonnastamine ja korduvkuritegevuse vähendamine, seejuures hoides vanglad turvalised, inimkesksed ja motiveeriva töökeskkonnaga.

Oluline on, et lapsed ja noored ei satuks kriminaaljustiitsüsteemi vaatevälja ning nende õigusrikkumiste arv väheneks. Vajalik on tagada noorte eakohane kohtlemine. 2022. aastal alustati eraldi majutusteenusega kuni 26-aastastele noortele, mille eesmärk on pakkuda vanglast vabanenutele majutust või alternatiivi vangistusele. Lisaks alustati katselise tööhõiveprogrammiga vanglates.

Järgmistel perioodidel jätkuvad tegevused õiguskaare digitaliseerimiseks, mille raames täiustatakse ja võetakse kasutusele uusi töökeskkondi, mis tagavad vajaliku teabe digitaalse kättesaadavuse ning andmete vahetuse. Kodanikukesksete teenuste kujundamisel on vaja muuta digitaalsetele õigusteenustele ja õigusmenetlustele ligipääs kasutajasõbralikumaks, luua juurde lihtsaid ning kättesaadavaid abi võimalusi. Digitaliseerimise ja kodanikukesksete teenuste kõrval on Justiitsministeeriumi prioriteediks konkurentsivõimelise ärikeskkonna loomine. Õiguskindlad kohturegistrid ja registriandmete avaldamise ja tasuta kättesaadavaks tegemisega elavdame majandust, suurendame avaliku sektori tegevuse läbipaistvust, pakume kasulikke informatsiooni (ettevõtetele, riigiasutustele nii Eestis kui ka välisriikides) ning aitame tuvastada korruptsiooniriske. Jätkuvad tegevused tõhusa kriminaalõiguse tegevustega ning õigushariduse kvaliteedi parandamisega, et tagada reguleeritud õiguselukutsete järelkasv, õigushariduse kvaliteet ja õigusteaduse kestlik areng.

Positiivsed arengud

- Jõustusi äriregistri muudatused, mille eesmärk on parandada majandusaasta aruannete esitamise distsipliini ja luua ettevõtjatele e-äriregistrisse uued võimalused.
- Tsiviil- ja haldusajades mindi üle paberivabale kohtupidamisele. Edukalt käivitati menetluskäikude riskikattetoimetamise pilootprojekt ning kaotati äriregistri päringutasud.
- Alustati regulaarsete reoveeuuringutega narkoainete seireks ning muudeti vaenusümboolika eksponeerimine ning agressori vägede toetamine ja sellega liitumine kriminaalkorras karistatavaks.
- 2022. aastal alustati eraldi majutusteenusega kuni 26-aastastele noortele, mille eesmärk on pakkuda vanglast vabanenutele majutust või alternatiivi vangistusele.

Väljakutsed

- Järgmistel perioodidel jätkuvad tegevused õiguskaare digitaliseerimiseks, mille raames täiustatakse ja võetakse kasutusele uusi töökeskkondi, mis tagavad vajaliku teabe digitaalse kättesaadavuse ning andmete vahetuse.
- Digitaliseerimise ja kodanikukesksete teenuste kõrval on Justiitsministeeriumi prioriteediks konkurentsivõimelise ärikeskkonna loomine.
- Jätkuvad tegevused tõhusa kriminaalõiguse tegevustega ning õigushariduse kvaliteedi parandamisega, et tagada reguleeritud õiguselukutsete järelkasv, õigushariduse kvaliteet ja õigusteaduse kestlik areng.

Üldiste strateegiliste dokumentidega saab tutvuda: <https://www.just.ee/strateegilised-alusdokumendid>